

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

**KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MAJI NA
MAZINGIRA**

**TAARIFA YA KAMATI KUHUSU UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA OFISI
YA MAKAMU WA RAIS MAZINGIRA KWA MWAKA WA FEDHA
2022/2023 PAMOJA NA MAONI YA KAMATI KUHUSU
MAKADIRIO YA MATUMIZI KWA MWAKA
WA FEDHA 2023/2024**

24 APRILI, 2023

YALIYOMO

YALIYOMO	i
VIFUPISHO VYA MANENO	ii
ORODHA YA VIELELEZO	iii
SEHEMU YA KWANZA	1
1.0 MAELEZO YA JUMLA	1
1.1. Utangulizi	1
1.2. Msingi wa Uchambuzi wa Kamati	2
1.3. Mawanda ya Uchambuzi	3
SEHEMU YA PILI	4
2.0 MATOKEO YA UCHAMBUZI NA TATHMINI	4
2.1 Ufafanuzi wa Jumla	4
2.2 Matokeo ya Uchambuzi wa Taarifa ya Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo	4
2.3 Utekelezaji wa kazi zilizopangwa kwa mwaka 2022/2023	14
SEHEMU YA TATU	16
3.0 UCHAMBUZI WA MPANGO NA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA OFISI YA MAKAMU WA RAIS IDARA YA MAZINGIRA NA NEMC KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024	16
3.1 Uchambuzi wa Malengo/Mpango	16
3.2 Uchambuzi wa Makadirio ya jumla ya Matumizi ya Ofisi ya Makamu wa Rais Idara ya Mazingira kwa mwaka wa fedha 2023/2024	18
3.3 Uchambuzi wa Bajeti ya Ofisi ya Makamu wa Rais Idara ya Mazingira na NEMC dhidi ya Bajeti ya Taifa	21
SEHEMU YA NNE	25
4.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI	25
4.1 Maoni ya Kamati	25
4.2 Ushauri na Mapendekezo ya Kamati	26
4.2.1 Utekelezaji wa Sera, Sheria na Bajeti	26
4.2.2 Utatuzi wa changamoto za Kimazingira na Mabadiliko ya tabianchi	29
4.2.3 Maboresho ya Utendaji wa NEMC	29
SEHEMU YA TANO	31
5.0 HITIMISHO	31
5.1 Shukurani	31
5.2 Hoja	33

VIFUPISHO VYA MANENO

- OMRM** - Ofisi ya Makamu wa Rais Mazingira
- NEMC** - National Environment Management Council
- CCM** - Chama cha Mapinduzi
- RUWASA** - Rural Water Supply and Sanitation Agency
- TFS** - Tanzania Forest Services Agency
- NMB** – National Microfinance Bank

ORODHA YA VIELELEZO

KIELELEZO NA 1:	Mchanganuo wa Bajeti iliyodhinishwa na kupokelewa hadi Februari, 2023 kwa ajili ya kuhifadhi na Kusimamia Mazingira	12
KIELELEZO NA 2:	Mchanganuo wa kiasi cha fedha za Matumizi ya Kawaida kilichoidhinishwa, kupokelewa na kutumika hadi Februari,2023.....	12
KIELELEZO NA 3:	Mchanganuo wa kiasi cha fedha za Matumizi ya Maendeleo kilichoidhinishwa na kupokelewa hadi Februari, 2023.....	13
KIELELEZO NA4:	Mchanganuo wa Matumizi ya Ofisi ya Makamu wa Rais, Idara na NEMC kwa Mwaka wa Fedh 2023/2024.....	18
KIELELEZO NA 5:	Mchanganuo wa Makadirio ya Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 ikilinganishwa na maombi ya Fedha kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024.....	20
KIELELEZO NA 6:	Ulinganisho wa Bajeti ya OMRM dhidi ya Bajeti ya Taifa.....	22
KIELELEZO NA7:	Ulinganisho wa Bajeti ya OMRM dhidi ya Bajeti ya Taifa.....	23

**TAARIFA YA KAMATI KUHUSU UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA OFISI YA
MAKAMU WA RAIS MAZINGIRA KWA MWAKA WA FEDHA 2022/2023
PAMOJA NA MAONI YA KAMATI KUHUSU
MAKADIRIO YA MATUMIZI KWA MWAKA
WA FEDHA 2023/2024**

SEHEMU YA KWANZA

1.0 MAELEZO YA JUMLA

1.1. Utangulizi

Mheshimiwa Spika, awali ya yote napenda kumshukuru Mwenyezi Mungu aliyetupa afya, uzima na nafasi ya kukutana hapa Dodoma katika Mkutano huu wa Kumi na Moja wa Bunge la Kumi na Mbili.

Mheshimiwa Spika, nichukue fursa hii kukushukuru wewe binafsi kwa Uongozi wako madhubuti, mahiri, makini na wenye weledi wa kutolea mfano kwa kuendelea kuliongoza Bunge hili kwa viwango vya juu kabisa ikiwa ni pamoja na kunipa nafasi hii ya kuwasilisha Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Maji na Mazingira kwa mara ya kwanza.

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 118 (9) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari, 2023, naomba kuwasilisha Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Maji na Mazingira kuhusu Utekelezaji wa majukumu ya Uhifadhi na Usimamizi wa Mazingira chini ya Ofisi ya Makamu wa Rais – Mazingira, **Fungu 31 – Mazingira** kwa Mwaka wa Fedha

2022/2023 pamoja na Maoni ya Kamati kuhusu Makadirio ya Matumizi ya Idara hii kwa Mwaka wa Fedha **2023/2024**.

Mheshimiwa Spika, Taarifa hii imegawanyika katika Sehemu Kuu Tano ambazo ni: -

- (i) Sehemu ya **Kwanza** inatoa Maelezo ya jumla, na kubainisha Msingi na Muundo wa Taarifa;
- (ii) Sehemu ya **Pili** inachambua Matokeo ya Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo, Taarifa za Utekelezaji, Upatikanaji wa fedha na uzingatiaji wa Ushauri wa Kamati;
- (iii) Sehemu ya **Tatu**, inaonesha Uchambuzi wa Mpango wa Makadirio ya Matumizi ya OMRM kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024;
- (iv) Sehemu ya **Nne**, inaonesha Maoni na Ushauri wa Kamati na
- (v) Sehemu ya **Tano**, inahitimisha kwa kulishauri Bunge kuhusu hoja ya Waziri wa Nchi Ofisi ya Makamu wa Rais Mazingira aliyoitoa mapema leo.

1.2. Msingi wa Uchambuzi wa Kamati

Mheshimiwa Spika, Msingi wa Kamati kuchambua Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi ya Makamu wa Rais- Mazingira ni Masharti ya Kifungu cha 6(6) cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari, 2023, ambapo Kamati hii imepewa jukumu la

kuisimamia Wizara ya Maji na Ofisi ya Makamu wa Rais - Mazingira.

Aidha, Masharti ya Kanuni ya 118 (4) ikisomwa pamoja na Kifungu cha 7(1)(a) cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge Toleo la Februari, 2023, yanaitaka Kamati kuchambua Taarifa ya Bajeti ya Ofisi ya Makamu wa Rais – Mazingira kabla ya kujadiliwa Bungeni.

Mheshimiwa Spika, naomba kulijulisha Bunge lako Tukufu kuwa Uchambuzi wa Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti ya Ofisi ya Makamu wa Rais - Mazingira kwa mwaka wa fedha unaoisha pamoja na Makadirio ya Matumizi kwa mwaka wa fedha 2023/2024, ulifanyika tarehe 22 na 23 Machi, 2023.

1.3. Mawanda ya Uchambuzi

Mheshimiwa Spika, Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti na Makadirio ya Matumizi ya Ofisi ya Makamu wa Rais – Mazingira ina Fungu Moja (**Fungu 31**).

SEHEMU YA PILI

2.0 MATOKEO YA UCHAMBUZI NA TATHMINI

2.1 Ufafanuzi wa Jumla

Mheshimiwa Spika, sehemu hii inafafanua Uchambuzi wa maeneo matatu yafuatayo, Matokeo ya Uchambuzi wa Taarifa ya Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo kwa mwaka wa fedha 2022/2023, Uchambuzi wa Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti na Uzingatiaji wa Maoni ya iliyokuwa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Kilimo, Mifugo na Maji kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023

2.2 Matokeo ya Uchambuzi wa Taarifa ya Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo

Mheshimiwa Spika, Kamati ilizingatia Masharti ya Kanuni ya 117(1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari, 2023, inayotaka Kamati za Kisekta kutembelea na kukagua Miradi ya Maendeleo iliyotengewa fedha kwa mwaka wa fedha unaoisha. Aidha, kabla ya ziara, Kamati ilipokea na kujadili taarifa kuhusu utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo iliyotengewa fedha kwa mwaka wa fedha unaoisha na itakayokaguliwa na Kamati. Baada ya kupokea na kujadili taarifa Kamati ilifanya ziara kwa kutembelea na kukagua Miradi miwili ya Usimamizi wa Mazingira, katika Mkoa wa Tabora. Ufafanuzi wa Miradi iliyotembewa ni kama ifuatavyo: -

a) Mradi wa Vikundi vya Uzalishaji Mali katika Wilaya ya Nzega.

Mheshimiwa Spika, Mradi huu ni miongoni mwa Miradi ya Kurejesha Ardhi iliyoharibika na kuongeza Usalama wa Chakula katika Maeneo Kame nchini (Reversing Land Degradation and Food Security in Semi Arid Areas – LDFS) ambao unatekelezwa katika Halmashauri za Micheweni (Kaskazini Pemba), Magu (Mwanza), Nzega (Tabora), Mkalama (Singida) na Kondoa (Dodoma). Mradi huu una thamani ya **Dola za Marekani Milioni 7.2** sawa na **Shilingi Bilioni 15.6** kutoka mfuko wa Mazingira Duniani. Halmashauri ya Wilaya ya Nzega, ni miongoni mwa wanufaika wa Mradi huu. Kamati ilipata fursa ya kuukagua Mradi uliyoko Nzega, Kata ya Sigili ikijumuisha Vijiji Vitano vya Sigili, Bulambuka, Bulende, Lyamalagwa na Iboja. Mradi huu kwa Halmashauri ya Nzega unatekelezwa kwa Bajeti ya **Shilingi Bilioni 2.5**. Hadi Februari, 2023 kiasi cha **Shilingi 1,143,008,275.00** kilipokelewa sawa na asilimia **45.7** ya Bajeti iliyotengwa kwa ajili hiyo.

Mheshimiwa Spika, Mradi huu unalenga kunufaisha vikundi vya Ufugaji Nyuki, Ujenzi wa jengo la kukusanya mazao ya nyuki, kuongeza thamani ya mazao kupitia mashine ya kukoboa mpunga, Ujenzi wa jengo la ghala la kuhifadhia mpunga/ mchele na kusimika mashine ya kuchakatia mpunga, Ufugaji wa Kuku chotara na Mashamba darasa ya mazao ya Kilimo. Vikundi hivi vinajumuisha Wanufaika **672**, ambapo kati yao Wanaume ni **449** na Wanawake ni **223**.

Vikundi hivi vimeundwa kwa kushirikiana na Mamlaka za Serikali za Mitaa kupitia Mikutano ya Vijiji.

Mheshimiwa Spika, changamoto zinazoambatana na Utekelezaji wa Mradi huu ni pamoja na: -

- i) Upatikanaji wa fedha kutoka Hazina usiyo wa kuridhisha. Hadi Kamati ilipotembelea kiasi cha fedha kilichopokewa kilikuwa **asilimia 45.7** tu wakati kwa kipindi hicho ilipaswa kuwa **asilimia 66.6** ya kiasi kilichoidhinishwa na Bunge kwa ajili hiyo;
- ii) Wakandarasi kutolipwa malipo yao kwa wakati
- iii) Kutokuwepo kwa umeme wa uhakika kwenye Makao Makuu ya Halmashauri hali inayochangia malipo kutokufanyika kwa wakati

Mheshimiwa Spika, katika Kijiji cha Sigili Kamati tukiwa na Mhe. Suleiman Jafo Waziri wa Nchi Ofisi ya Makamu wa Rais Muungano na Mazingira tulipata fursa ya kupanda miti ya kumbukumbu ili kuhifadhi mazingira.

b) Mradi wa Uchimbaji wa Visima Virefu pamoja na Upimaji wa Ujazo wa Maji kwa ajili ya Matumizi ya Kilimo, Binadamu na Mifugo katika Wilaya ya Nzega.

Mheshimiwa Spika, Mradi huu una jumla ya Visima virefu Sita (6) katika Vijiji vya Bulambuka Visima Viwili (2) Bulende Visima Viwili (2), na Lyamalagwa Visima (2) kwa gharama ya **Shilingi 216,546,000.00**. Kazi ya Uchimbaji wa Visima hivi imekalimika katika Vijiji vyote na Mkandarasi amelipwa kiasi cha **Shilingi 194,891,400.00** sawa na **asilimia 90**. Mradi huu unatarajia kunufaisha Wakazi wapatao **2,922** kutoka kwenye **Kaya 487**. Aidha, Kamati ilikagua Kisima chenye Urefu wa Mita 120 na Uwezo wa kutoa Lita 24,800 kwa saa kilichopo katika Kijiji cha Bulambuka Kitongoji cha Mwakasubi/ Sigili.

Mheshimiwa Spika, kwa ujumla, Kamati iliridhishwa na Utekelezaji wa Miradi hii, hata hivyo, Kamati inaona kuwa ipo haja ya Serikali wakati wa usanifu wa Miradi kuzingatia matumizi ya Wadau wote kwa maana ya matumizi ya kibinadamu (Wakulima na Wafugaji). Aidha, Wananchi washirikishwe kikamilifu ili kuleta tija iliyokusudiwa na kuwawezesha kuilinda kuitunza, kuisimamia na kuifanya kuwa endelevu.

2.3 Maoni ya Jumla katika Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo

Mheshimiwa Spika, matokeo ya Ukaguzi wa Miradi hiyo yamebainisha mambo yafuatayo: -

- a) Kasi ya upatikanaji wa fedha kutoka Hazina kwa ajili ya Mradi wa Vikundi vya Uzalishaji Mali hauridhishi kwani hadi mwezi Februari, 2023 kiasi cha fedha kilichopokelewa ni **asilimia 45.7** tu ya Bajeti iliyoidhinishwa kwa ajili ya Utekelezaji wa Mradi huu. Hali hii inaweza kuathiri Utekelezaji wa Mradi kwa muda uliyokusudiwa na kuongezeka kwa gharama zisizo za lazima. **Ni matarajio ya Kamati kwamba kiasi cha fedha kilichobaki kitatolewa kabla ya tarehe 30Juni, 2023 ili kukamilisha Mradi huu muhimu kwa Ustawi wa Wananchi;**
- b) Bado kuna haja ya kuendelea kuelimisha Wananchi juu ya manufaa ya kufuga nyuki kwa kujihusisha na utundikaji wa Mizinga. **Kamati inasisitiza Serikali kuendelea kutoa elimu kwa Wananchi kuhusu manufaa ya kufuga nyuki kwa kujihusisha na utundikaji wa Mizinga hali ambayo si tu kwamba itapunguza au kuondoa kabisa ukataji wa miti bali pia itawawezesha Wananchi kufuga nyuki kibiashara.**

- c) Ipo haja ya kuwawezesha Wanakikundi katika Kijiji cha Sigili kuchakata na kutafuta masoko ili waweze kunufaika na mradi kuliko kupeleka tena TFS kwa ajili ya masoko. **Serikali iwawezeshe Wanakikundi katika Kijiji cha Sigili kuchakata Asali na kutafuta masoko ili waweze kunufaika na mradi, TFS iwe ni Soko mbadala;**
- d) Kumekuwepo na ucheleweshaji wa malipo ya Wakandarasi. **Hivyo Kamati inashauri Wakandarasi wanapomaliza kazi yao walipwe mara moja kwa mujibu wa Mikataba ili kuepusha kuongezeka kwa gharama zisizo za lazima;**
- e) Matumizi ya Maji katika Miradi hii kutowajumuisha kikamilifu Wafugaji. **Lengo la Miradi hii ni kuwakwamua Wananchi na changamoto ya Maji, hivyo ni rai ya Kamati kwamba Miradi hii iwanufaishe Wananchi wote Wakulima na Wafugaji kama ilivyokusudiwa;**
- f) Kuchelewa kwa RUWASA kuanza Utekelezaji wa wazo la Mradi mkubwa wa kuweka miundombinu ya usambazaji wa maji ya Visima kutokana na Mradi kuhitaji fedha nyingi. **Kamati inashauri RUWASA kuanza na visima ambavyo havitagharimu fedha nyingi ili Wananchi waweze kuanza kupata huduma ya maji na mradi uweze kutoa matunda ndani ya muda uliowekwa (Project Period). Aidha, Maji haya yasambazwe kwenye Taasisi zote za Serikali ikiwemo Shule ambako Wanafunzi wanapaswa kupewa miti ya kupanda na kuimwagilia;**
- g) Kamati inashauri agizo la Makamu wa Rais la kila Kaya kupanda miti mitatu litiliwe mkazo;

h) Miradi hii imekuwa ikitengewa Fedha za ndani na Fedha za nje, Kamati inasikitika kuona kuwa kiasi cha Fedha za ndani kinachotengwa ni kidogo sana (Aslimia 4 tu), na hata hicho kidogo utolewaji wake ni wa kusuasua. **Kamati inasisitiza umuhimu wa Serikali kuongeza kiwango cha Fedha za ndani na kuhakikisha kuwa kiasi kinachotengwa kinatolewa kwa ukamilifu na kwa wakati ili utekelezaji wa Miradi uwe kwa wakati na endelevu.**

2.4 Uchambuzi wa Mapitio ya Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti kwa mwaka wa fedha 2022/2023

Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza masharti ya Kanuni ya 117(2) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari, 2023, Kamati ilichambua Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti ya Ofisi ya Makamu wa Rais – Mazingira kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023. Lengo ni kufanya ulinganisho kati ya Utekelezaji wa Bajeti unaoripotiwa na Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa mwaka wa fedha unaofuata. Kwa msingi huo sehemu hii inaripoti mambo yafuatayo: -

- a) Uzingatiaji wa Maoni na Ushauri uliotolewa na iliyokuwa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Viwanda, Biashara na Mazingira katika bajeti ya 2022/2023;
- b) Matokeo ya Uchambuzi wa Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango na Bajeti kwa mwaka wa Fedha 2022/2023;
- c) Mwenendo wa upatikanaji wa fedha kutoka Hazina kwa ajili ya shughuli zilizopangwa kutekelezwa na OMRM.

2.4.1 Uzingatiaji wa Maoni na Ushauri uliotolewa na iliyokuwa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Viwanda, Biashara na Mazingira katika Bajeti ya mwaka wa fedha 2022/2023

Mheshimiwa Spika, wakati wa kupitia na kuidhinisha Makadirio ya Matumizi ya OMRM, iliyokuwa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Viwanda, Biashara na Mazingira ilitoa Ushauri katika maeneo matatu (3). Napenda kuipongeza Serikali kwa kuzingatia kwa kiasi kikubwa Ushauri wa Kamati.

Mfano wa Ushauri uliozingatiwa unahusu **kumalizia mchakato wa kutafsiri Sera ya Taifa ya Mazingira ya mwaka 2021 kwa Lugha ya Kiswahili**. Hatua hii itawezesha Wananchi kuielewa zaidi Sera hii na kuanza utekelezaji wake ikiwa ni pamoja na kusimamia utekelezaji wa Sera hiyo. Utekelezaji ulioripotiwa unaonesha kuwa kazi ya kutafsiri Sera ya Taifa ya Mazingira imekamilika na nakala kusambazwa kwa walengwa ikiwemo Wizara, Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa nchini kote.

Aidha, katika kusimamia utekelezaji wa Sera hii Serikali imeandaa Mpango Kabambe wa Hifadhi ya Mazingira wa miaka Kumi (2022-2032) ambapo pamoja na mambo mengine unatoa fursa ya elimu kwa Wadau, fursa ya kuandaa maandiko ya Miradi itakayochangia katika kukabiliana na changamoto zilizoainishwa kwenye Sera na fursa za upatikanaji wa rasilimali fedha na rasilimali Watu.

Mheshimiwa Spika, pamoja na kuipongeza Serikali kwa kuzingatia sehemu kubwa ya Ushauri uliotolewa, ni rai ya Kamati kwamba Serikali iendeele kutekeleza kikamilifu na kwa haraka maeneo ambayo utekelezaji wake umefanyika kwa kiwango cha chini. **Mfano wa Ushauri huo ni uharakishwaji wa mapitio ya Sheria ya Usimamizi wa Mazingira Sura 191**. Kwa Maoni ya Kamati, uzingatiaji wa Ushauri wa Kamati kikamilifu unawezesha Serikali kukidhi matarajio ya Wananchi.

2.4 2 Matokeo ya Uchambuzi wa Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango na Bajeti kwa mwaka wa Fedha 2022/2023

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2022/23 Ofisi ya Makamu wa Rais – Mazingira **Fungu 31** iliidhinishiwa na Bunge jumla ya **Shilingi 26,732,352,530.00**. Kati ya fedha hizo Shilingi **7,590,655,530.00** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Shilingi **19,141,697,000.00** sawa na **asilimia 72** ni za Miradi ya Maendeleo.

Mheshimiwa Spika, Bajeti ya Matumizi ya Kawaida inajumuisha **Shilingi 936,225,000.00** fedha za Mishahara kwa Idara ya Mazingira, **Shilingi 4,362,627,730.00** Mishahara ya NEMC na **Shilingi 2,291,802,800.00** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo kwa Idara ya Mazingira.

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia mwezi Februari 2023, OMRM ilipokea jumla ya **Shilingi 21,307,949,874.43** sawa na **asilimia 80** ya Bajeti iliyoidhinishwa na Bunge, kati ya Fedha hizo **Shilingi 5,027,304,429.43** sawa na **asilimia 23.6** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Shilingi **16,280,645,445.00** sawa na **asilimia 76.4** ya kiasi cha fedha kilichopokelewa ni kwa ajili ya kugharamia Miradi ya Maendeleo.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilifanya ulinganisho wa kiasi cha fedha kilichoidhinishwa na Bunge na fedha zilizopokelewa na matokeo ya Uchambuzi huo unaonekana katika **Kielelezo Na.1**

KIELELEZO NA 1: Mchanganuo wa Bajeti iliyodhinishwa na kupokelewa hadi Februari, 2023 kwa ajili ya kuhifadhi na Kusimamia Mazingira

UFAFANUZI	KIASI CHA FEDHA KILICHODHINISHWA	% YA BAJETI ya OMRM	KIASI CHA FEDHA KILICHOPOKELEWA	% YA BAJETI
Matumizi ya kawaida	7,590,655,530.00	28	5,027,304,429.43	66.2
Matumizi ya Maendeleo	19,141,697,000.00	72	16,280,645,445.00	85
Jumla	26,732,352,530.00.	100	21,307,949,874.43	80

Chanzo: Randama ya Ofisi ya Makamu wa Rais Muungano na Mazingira

KIELELEZO NA 2: Mchanganuo wa kiasi cha fedha za Matumizi ya Kawaida kilichodhinishwa, kupokelewa na kutumika hadi Februari, 2023

MATUMIZI YA KAWAIDA	MCHANGANUO	KIASI CHA FEDHA ZILIZODHINISHWA	KIASI CHA FEDHA ZILIZOPOKELEWA	%YA BAJETI ILIYOPO KELEWA	KIASI CHA FEDHA KILICHOTUMI	% YA FEDHA ZILIZOTU MIKA
	MISHAHARAMAZ INGIRA	936,225,000	513,325,999.84	54.8	356,692,000.00	69.5
	MISHAHARA NEMC	4,362,627,730.00	3,241,119,728.00	74.3	3,241,119,728.00	100
	OC	2,291,802,800.00	1,272,858,701.59	55.5	1,212,711,750.30	96
JUMLA		7,590,655,530.00	5,027,304,429.43	66.2	4,810,523,478.30	95.7

Chanzo: Randama ya Ofisi ya Makamu wa Rais Muungano na Mazingira

KIELELEZO NA 3: Mchanganuo wa kiasi cha fedha za Matumizi ya Maendeleo kilichoidhinishwa na kupokelewa hadi Februari, 2023

MCHANGANUO	KIASI KILICHOIDHINISHWA	% YA BAJETI YA MAENDELEO	KIASI KILICHOPOKELEWA	ASILIMIA YA BAJETI ILİYOTENGWA
Fedha za ndani	782,000,000.00	4.	662,089,448	85
Fedha za nje	18,359,697,000.00	96	15,618,555,997.00	85.1
JUMLA	19,141,697,000.00	100	16,280,645,445.00	85

Chanzo: Randama ya Ofisi ya Makamu wa Rais Muungano na Mazingira

Mheshimiwa Spika, Matokeo ya Uchambuzi wa Utekelezaji wa bajeti katika **Kielelezo Na. 1 hadi 3** unaonesha kuwa: -

- a) Kwa ujumla upatikanaji wa fedha kutoka Hazina kwa ajili ya shughuli za kusimamia na kudhibiti Mazingira ni wa kuridhisha. Hadi mwezi Februari, 2023 fedha iliyopokelewa ni **asilimia 80** ya Bajeti yote iliyoidhinishwa na Bunge. Upatikanaji huo wa fedha katika kipindi hicho unakidhi matarajio ya Bunge kuhusu matumizi kwa ajili ya udhibiti, uhifadhi na usimamizi wa mazingira.
- b) Fedha zilizopatikana kwa ajili Matumizi ya Kawaida ambazo zinakusudiwa kutumika katika uendeshaji wa shughuli za udhibiti, uhifadhi na usimamizi wa mazingira hadi kufikia mwezi Februari 2023, ni asilimia **66.2** ya Bajeti iliyoidhinishwa. Upatikanaji huo wa fedha unatoa tafsiri kwamba, uendeshaji wa shughuli za usimamizi, udhibiti na uhifadhi wa mazingira kwa kiasi umeendana na matarajio yaliyokusudiwa;

c) Upatikanaji wa fedha kwa ajili ya kugharamia Miradi ya Maendeleo inayolenga kuimarisha Udhibiti, Uhifadhi na Usimamizi wa Mazingira ulifikia asilimia **85** ya Bajeti iliyoidhinishwa na Bunge kwa ajili hiyo. Upatikanaji wa fedha za Maendeleo kwa wakati ni kiashiria kwamba Miradi ya Maendeleo iliyopangwa kutekelezwa itakamilika kama ilivyokusudiwa ifikapo Juni, 2023;

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa kusimamia Upatikanaji wa fedha za Maendeleo kwa wakati na hivyo kutekeleza Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya mwaka 2020 Uk. 285 ya kuendelea kukabiliana na athari zitokanazo na uharibifu wa mazingira na mabadiliko ya tabianchi. Ni rai ya Kamati kwamba kiasi cha fedha kilichobaki kitatolewa mapema kabla ya mwezi Juni ili Miradi iweze kukamilika kwa asilimia 100. Aidha, ni matarajio ya Kamati kuwa uzoefu unaopatikana katika mwaka wa fedha 2022/2023 utafaa kutumika katika upatikanaji wa fedha za Maendeleo kwa mwaka wa fedha 2023/2024, ili miradi itakayokuwa imepangwa kutekelezwa ikamilike kwa wakati.

2.5 Utekelezaji wa kazi zilizopangwa kwa mwaka 2022/2023

Mheshimiwa Spika, Bajeti iliyoidhinishwa kwa mwaka wa fedha **2022/2023** ilikusudia kufanikisha Utekelezaji wa Mipango na Majukumu 7 ya Idara ya Mazingira na NEMC.

Napenda kuliarifu Bunge lako Tukufu kwamba kazi zote zilizopangwa zimeripotiwa kutekelezwa. Hata hivyo, uchambuzi umeonesha yafuatayo: -

- a) Kasi ya utoaji wa Elimu kwa Umma kuhusu umuhimu wa kuhifadhi na kutunza Mazingira kwa mujibu wa Sheria ya Mazingira ya Mwaka 2004 inapaswa kuongezwa ili kuleta tija na;
- b) Utekelezaji wa Kampeni za Upandaji na Utunzaji wa Miti, hususani katika maeneo ambayo yameathirika sana na ukame, hauzingatii aina ya miti inayoendana na eneo husika. Hali hii, inasababisha matokeo ya Kampeni kutokuwa na tija iliyokudiwa.

SEHEMU YA TATU

3.0 UCHAMBUZI WA MPANGO NA MAKADIRIO YA MATUMIZI YA OFISI YA MAKAMU WA RAIS - MAZINGIRA NA NEMC KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024

3.1 Uchambuzi wa Malengo/Mpango

Mheshimiwa Spika, matokeo ya uchambuzi yanaonesha kuwa Malengo pamoja na vipaumbele vilivyoainishwa kwa Mwaka wa Fedha **2023/2024**, vinaendana na majukumu ya Msingi, ikiwemo kuzingatia Mpango wa Tatu wa Maendeleo wa Taifa wa miaka mitano 2021/22 – 2025/26 na Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya mwaka 2020. Kwa mfano, jukumu la **Kusimamia uzingatiaji wa Sheria ya Mazingira Sura 191 kwa kufanya kaguzi, na ufuatiliaji katika Migodi, Viwanda na Miradi mbalimbali inayotekelezwa nchini ili kulinda na kutunza mazingira** na jukumu la **Kutoa elimu kwa Umma na Wadau mbalimbali kuhusu masuala ya mazingira**, yanaendana na majukumu ya Msingi ya Idara ya Mazingira. Aidha, Majukumu hayo yanaendana na Ilani ya Chama cha Mapinduzi ya Mwaka 2020 kama ilivyofafanuliwa katika Aya ya 235 (g) (i), Ukurasa wa 285 wa Ilani.

Mheshimiwa Spika, Kamati pia ilijiridhisha kwa kuangalia Malengo ya Mpango wa Maendeleo Endelevu ya Dunia (*Sustainable Development Goals*) ambapo ajenda ya **Mazingira ni ya 13 kati ya Malengo 17 ya SDG's (2030)**. Katika lengo namba 13 linalosomeka kama **Climate Action** ambayo ndani yake ina malengo matano yafuatayo;

- a) Kuimarisha ustahimilivu na uwezo wa kukabiliana na hatari zinazohusiana na hali ya hewa na majanga ya asili katika nchi zote;
- b) Kujumuisha hatua za mabadiliko ya tabianchi katika Sera, Mikakati na Mipango ya Kitaifa;
- c) Kuboresha Mipango na Mikakati ya utoaji elimu, uhamasishaji na kujenga uwezo wa kibinadamu na kitaasisi juu ya kuhimili na kukabiliana athari za na mabadiliko ya tabianchi.
- d) Kuimarisha uwezo wa upangaji na usimamizi bora, unaohusiana na mabadiliko ya tabianchi katika nchi zilizoendelea sambamba na nchi za Visiwa kidogo kwa kuzingatia ushiriki wa Wanawake, Vijana, Jumuiya za Mitaa na Jumuiya zilizotengwa.

Kamati inaipongeza Idara ya Mazingira kwa kuzingatia kikamilifu Mpango wa Maendeleo Endelevu ya Dunia SDG's (2030) pamoja na Ilani ya CCM katika Utekelezaji wa Majukumu yake. Hata hivyo, bado yapo maeneo machache yanayohitaji kufanyiwa kazi. Miongoni mwa maeneo hayo ni kuanzisha maeneo lindwa ya Mazingira (Environmental Protected Areas) ili kuokoa na kuhifadhi maeneo muhimu ya kimazingira.

3.2 Uchambuzi wa Makadirio ya jumla ya Matumizi ya Ofisi ya Makamu wa Rais - Mazingira kwa mwaka wa fedha 2023/2024

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024, Ofisi ya Makamu wa Rais (**Fungu 31**), Mazingira na NEMC inaomba kuidhinishiwa kiasi cha Shilingi **25,298,661,900.00** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Miradi ya Maendeleo. Uchanganuzi wa Makadirio hayo unabainishwa kwenye **Kielelezo Na.4**.

KIELELEZO NA 4: Mchanganuo wa Matumizi ya Ofisi ya Makamu wa Rais, Idara na NEMC kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024

MCHANGANUO	KIASI CHA FEDHA KINACHOOMBWA		ASILIMIA YA BAJETI YOTE
MATUMIZI YA KAWAIDA	Mishahara Idara ya Mazingira	860,668,000.00	3.4
	OC - Idara ya Mazingira	2,517,500,900.00	10
	Mishahara NEMC	5,264,448,000.00	20.8
JUMLA MATUMIZI YA KAWAIDA		8,642,616,900	34.2
MATUMIZI YA MAENDELEO	Fedha za Ndani	1,600,000,000.00	10
	Fedha za Nje	15,056,045,000.00	90
JUMLA MATUMIZI YA MAENDELEO		16,656,045,000.00	65.8
JUMLA BAJETI YOTE		25,298,661,900.00	100

Chanzo: Randama Fungu 31, Ofisi ya Makamu wa Rais Idara ya Mazingira

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa Kamati umebaini kuwa: -

a) Kwa ujumla Bajeti ya OMRM inayoombwa kwa ajili ya kusimamia na kudhibiti Mazingira ni ndogo;

b) Bajeti ya OMRM, inayoombwa kwa ajili ya

Miradi ya Maendeleo ni tegemezi kwa **asilimia 90**, Fedha ya ndani iliyotengwa kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo ni **asilimia 10** tu. Takwimu hizi zinaashiria kwamba bado Serikali haijaweka msukumo unaostahili katika suala zima la Mazingira ambalo ni agenda kuu ya dunia na ndio mstakabali wa maisha ya viumbe hai kwenye uso wa dunia.

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia uzoefu uliopatikana katika Utekelezaji wa Bajeti inayoisha, Kamati ilifanya ulinganisho kati ya Makadirio ya Matumizi kwa mwaka wa fedha 2023/2024 na Bajeti iliyoidhinishwa na Bunge na kupatikana kwa mwaka wa fedha 2022/2023. Mchanganuo na ulinganisho uliofanyika unaonekana katika **Kielelezo Na. 5**.

KIELELEZO NA 5: Mchanganuo wa Makadirio ya Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 ikilinganishwa na maombi ya Fedha kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024

FEDHA	AINA YA MATUMIZI	FEDHA ILIYOIDHINISHWA KWA MWAKA WA FEDHA 2022/2023	FEDHA INAYOOMBWA KWA MWAKA 2023/2024	ONGEZEKO/PUNGUFU	ASILIMIA
KAWAIDA	Mishahara -Mazingira	936,225,000.00	860,668,000.00	75,557,000.00	(8)
	OC- Mazingira	2,291,802,800.00	2,517,500,900.00	225,698,100.00	10
	Mishahara -NEMC	4,362,627,730.00	5,264,448,000.00	901,820,270.00	21
Jumla Ndogo		7,590,655,530.00	8,642,616,900.00	1,051,961,370.00	14
MAENDELEO	Ndani	782,000,000.00	1,600,000,000.0	818,000,000.00	105
	Nje	18,359,597,000.00	15,056,045,000.00	15,788,909,000.00	(3.3)
Jumla Ndogo		19,141,697,000.00	16,656,045,000	(2,485,652,000.00)	(13)
JUMLA KUU		26,732,352,530.00	25,298,661,900.00	(1,433,690,630.00)	(5.4)

Chanzo: Randama ya Fungu 31- Ofisi ya Makamu wa Rais, Idara ya Mazingira na NEMC ya 2022/2023 na 2023/2024.

Mheshimiwa Spika, takwimu hizi zinaonesha kuwa: -

- a) Bajeti ya Ofisi ya Makamu wa Rais - Mazingira na NEMC kwa mwaka wa fedha 2023/2024 imepungua kwa **asilimia 5.4** ikilinganishwa na Bajeti ya mwaka wa fedha 2022/2023. Pamoja na Kamati kuelezwa kuwa fedha nyingine zimepelekwa kwenye Idara na Taasisi nyingine kwa suala la mazingira, **Kamati bado ina wasiwasi kuwa hali hii ya kupungua kwa bajeti inaashiria kwamba msukumo wa Utekelezaji wa shughuli za Usimamizi na**

Uhifadhi wa Mazingira umepungua ikilinganishwa na mpango wa Mwaka unaoisha;

- b) Bajeti ya Maendeleo kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 imepungua kwa **asilimia 13** ikilinganishwa na Bajeti ya Miradi ya Maendeleo kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023. Uchambuzi wa Kamati umebaini kuwa Fedha za Miradi ya Maendeleo zimepungua kwa kiasi cha **Shilingi 2,485,652,000.00**. **Uchambuzi huu unabainisha kuwa utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo unaweza kuathirika kwa kiasi fulani;**
- c) Fedha za Ndani zinazoombwa kwa ajili ya kutekeleza Miradi ya Maendeleo zimeongezeka kwa **asilimia 105** ikilinganishwa na kiasi kilichotengwa kwa mwaka wa fedha 2022/2023. Kamati inapongeza juhudi za Serikali kuongeza fedha za ndani kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo. Hata hivyo, **Kamati inaona kiasi hicho cha fedha ni kidogo ikilinganishwa na majukumu makubwa ya Ofisi hii na suala zima la Utunzaji, Uhifadhi na Usimamizi wa Mazingira katika uhalisia wake;**
- d) Bajeti ya Mishahara imeongezeka kwa **asilimia 14** ikilinganishwa na Bajeti ya Mwaka wa fedha unaoisha. Kamati ilielezwa kuwa ongezeko hilo limetokana na Ajira mpya na kupandishwa vyeo kwa Watumishi wa NEMC.

3.3 Uchambuzi wa Bajeti ya Ofisi ya Makamu wa Rais - Mazingira na NEMC dhidi ya Bajeti Kuu ya Serikali

Mheshimiwa Spika, Kamati imefanya ulinganisho wa Bajeti ya Ofisi ya Makamu wa Rais - Mazingira na NEMC dhidi ya

Bajeti Kuu ya Serikali kwa mwaka wa fedha 2022/2023 na 2023/2024 ili kubaini ongezeko/ pungufu la Bajeti ya OMRM dhidi ya Bajeti ya Taifa. Uchambuzi wa Kamati unaonekana kwenye Kielelezo **Na.6 na 7.**

KIELELEZO NA 6&7: Ulinganisho wa Bajeti ya OMRM dhidi ya Bajeti Kuu ya Serikali

KIELELEZO NA.6 ULINGANISHO WA BAJETI YA OMRM DHIDI YA BAJETI KUU YA SERIKALI 2022/2023			
MCHANGANUO	BAJETI KUU YA SERIKALI	BAJETI YA MAZINGIRA	ASILIMIA
OC	4,493,500,000,000.00	2,291,802,800.00	0.051
MISHAHARA	9,740,800,000,000.00	936,225,000.00	0.010
MAENDELEO NDANI	12,122,100,000,000.00	782,000,000.00	0.006
MAENDELEO NJE	3,399,200,000,000.00	18,359,697,000	0.54
JUMLA MAENDELEO	15,006,002,000,000.00	19,141,697,000.00	0.13
DENI LA SERIKALI	11,308,400,000,000.00		-
NEMC	-	4,362,627,730.00	-
JUMLA	41,064,000,000,000.00	26,732,352,530.00	0.065

Chanzo: Mapendekezo ya Bajeti ya Serikali kwa Mwaka 2022/2023 na Randama ya OMRM 2022/2023.

KIELELEZO NA. 7 ULINGANISHO WA BAJETI YA OMRM DHIDI YA BAJETI KUU YA SERIKALI 2023/2024			
MCHANGANUO	BAJETI KUU YA SERIKALI	BAJETI YA MAZINGIRA	
OC	6,396,900,000.00	2,517,500,900.00	0.045
MISHAHARA	10,882,126,000,000.00	860,668,000.00	0.008
DENI LA SERIKALI	12,771,533,000,000.0		
NEMC	-	5,264,448,000.00	-
JUMLA NDOGO	29,232,100,000,000.00	8,642,616,900.00	0.03
MAENDELEO NDANI	11,873,894,000,000	1,600,000,000.00	0.013
MAENDELEO NJE	3,282,081,000,000	15,056,045,000.00	0.5
JUMLA NDOGO MAENDELEO	15,155,975,000,000.00	16,656,045,000.00	0.11
JUMLA KUU	44,388,067,000,000.00	25,298,661,900.00	0.057

Chanzo: Mapendekezo ya Bajeti ya Serikali kwa Mwaka 2023/2024 na Randama ya OMRM 2023/20234

Mheshimiwa Spika, Uchambuzi wa Kamati umebaini kuwa:-

- Bajeti Kuu ya Serikali kwa mwaka wa fedha 2023/2024 imeongezeka kwa **asilimia 8.1** ikilinganishwa na Bajeti ya mwaka wa fedha 2022/2023, wakati Bajeti ya OMRM imepungua kwa **asilimia 5.4**;
- Bajeti ya Ofisi ya Makamu wa Rais - Mazingira na NEMC imepungua kutoka **asilimia 0.065** kwa Mwaka wa fedha 2022/2023 hadi kufikia **asilimia 0.057** kwa Mwaka wa fedha 2023/2024 dhidi ya Bajeti Kuu ya Serikali;
- Bajeti ya Maendeleo ya OMRM ni **asilimia 0.11** tu ya Bajeti Kuu ya Serikali ya Maendeleo. Pungufu hiyo ni sawa na **asilimia 0.02** ya Bajeti ya Maendeleo kwa mwaka wa fedha unaoisha. Pungufu

hiyo inaashiria kwamba OMRM siyo kipaumbele cha Serikali katika mwaka huu wa fedha na;

- d) Kwa Kiasi Bajeti ya Maendeleo ya Taifa kwa mwaka wa fedha 2023/2024 imepunguza utegemezi kutoka nje kwa **asilimia 0.04** ikilinganishwa na mwaka wa fedha 2022/2023. **Kamati inaipongeza Serikali kwa kupunguza utegemezi wa fedha kutoka nje. Hata hivyo kiasi hicho ni kidogo. Ni matarajio ya Kamati kwamba Serikali itaendelea kuongeza fedha za ndani katika Bajeti yake ili kuongeza kasi ya udhibiti, Uhifadhi na Usimamizi endelevu wa Mazingira nchini.**

SEHEMU YA NNE

4.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI

4.1 Maoni ya Kamati

Mheshimiwa Spika, baada ya Uchambuzi wa kina kuhusu Utekelezaji wa Bajeti ya Ofisi ya Makamu wa Rais – Fungu 31-Idara ya Mazingira kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023, pamoja na Mapendekezo ya Matumizi ya Ofisi hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024, naomba kubainisha Maoni ya Kamati yanayojenga Msingi wa Ushauri wa Kamati. Maoni hayo ni kama ifuatavyo:

- a) Kutokana na umuhimu na unyeti wa Sekta ya Mazingira katika maendeleo ya nchi, bado Serikali haijaweka msukumo wa kutosha wa kukabiliana na changamoto zinazoikabili Sekta hii. Hali hii inadhihirishwa na Serikali kutenga Bajeti ndogo kutokana na vyanzo vya ndani na tegemezi kwa kiasi kikubwa kutoka kwa Wahisani na Washirika wa Maendeleo;
- b) Kupungua kwa fedha za Maendeleo kwa mwaka wa fedha 2023/2024 kunaweza kuathiri utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo iliyopangwa kutekelezwa na kushindwa kufikia Malengo yaliyopangwa;
- c) Uelewa mdogo wa Wananchi kuhusu umuhimu wa Kuhifadhi, Mazingira unathiri ushiriki wao katika utekelezaji wa Sera na Sheria za Mazingira;

- d) Sheria ya Usimamizi wa Mazingira Sura 191 Na. 20 ya mwaka 2004 kutoendana na Sera ya Taifa ya Mazingira ya mwaka 2021 kunakwamisha ufikiaji wa Malengo ya Hifadhi ya Mazingira nchini;
- e) Jukumu la kukabilliana na kutatua changamoto za Mazingira ni mtambuka, hivyo linahitaji Mfumo imara wa ushirikiano na uratibu baina ya Wizara, Taasisi na Wadau mbalimbali wa Mazingira ili kufikia Malengo ya Maendeleo endelevu. Kwa sasa Mfumo uliopo ni dhaifu.
- f) Pamoja na jitihada za Serikali za kuhimiza Wananchi, Taasisi za Serikali na Wadau mbalimbali kupanda miti hakuna Mwongozo unaobainisha aina ya miti inayofaa kupandwa kulingana na mahitaji ya Kiikolojia na faida za Kiuchumi;
- g) Kamati inaipongeza NEMC kwa kazi nzuri ya kusimamia na kutoa Ushauri kwa Serikali kuhusu suala zima la Hifadhi ya Mazingira nchini. Hata hivyo, utekelezaji wa jukumu hilo unakwamishwa na changamoto za Kimuundo na Kisheria zinazolikabili Baraza.

4.2 Ushauri na Mapendekezo ya Kamati

Mheshimiwa Spika, kutokana na Uchambuzi wa Kamati naomba kutoa Ushauri wa Kamati kama ifuatavyo:-

4.2.1 Utekelezaji wa Sera, Sheria na Bajeti

- a) Serikali iongeze msukumo wa kutosha katika kuzuia na kukabilliana na changamoto za uharibifu wa Mazingira kwa kuongeza kiwango cha Bajeti kutokana na

vyanzo vya ndani na nje. Ongezeko la Bajeti litaiwezesha Serikali kutekeleza Mipango na Mikakati iliyopo;

b) Serikali ione umuhimu wa kuongeza Bajeti ya Mazingira ikizingatiwa kuwa Mazingira ni Uhai. Hivyo ufinyu wa Bajeti ya Mazingira unaweza kukwamisha maendeleo katika Sekta zingine. Aidha, Kamati inasisitiza kwamba kiasi cha Bajeti kinachoidhinishwa na Bunge kitolewe kikamilifu na kwa wakati ili kutokuathiri utekelezaji wa Mipango na Majukumu yaliyopangwa kutekelezwa kwa Mwaka huu wa Fedha 2023/2024;

c) Serikali iharakishe kuleta Bungeni Sheria ya Usimamizi wa Mazingira Sura 191 ya mwaka 2004 kwa lengo la kuifanyia Marekebisho ili iendane na Sera ya Taifa ya Mazingira ya mwaka 2021 na hali halisi ya Mazingira ya sasa;

d) Moja ya ahadi katika kutekeleza Ilani ya CCM ya Uchaguzi ya 2020 ni Kuboresha utekelezaji wa Mikakati ya Kampeni za kukabiliana na uharibifu wa mazingira na mabadiliko ya tabianchi kwa kutekeleza Mikakati mbalimbali ikiwa ni pamoja na upandaji, utunzaji na ukuzaji miti milioni 1.5 kila mwaka katika Halmashauri ili kuondokana na kuenea kwa hali ya jangwa na ukame. Kamati inaishauri Serikali kufuatilia utekelezaji

wa jambo hili na kupata takwimu za idadi ya miti iliyopandwa kutunzwa na kukuzwa hadi sasa.

Kamati inampongeza Mhe. Dkt. Philip Isdor Mpango, Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa agizo lake la kuitaka Kila Kaya kupanda miti mitatu na kuendelea kuhamasisha Wananchi kutekeleza agizo hilo. **Kamati inashauri agizo hilo la Makamu wa Rais litiliwe mkazo na lizingatiwe.** Sambamba na utekelezaji wa agizo hilo Kamati pia inaishauri Serikali kuanza utekelezaji wa pendekezo la Mhe Makamu wa Rais alilolitoa Mkoani Kagera mwaka 2022 kwenye kilele cha mbio za Mwengu wa Uhuru. Wakati wa sherehe hizo Mhe Makamu wa Rais alipendekeza kwamba Suala la Mazingira liwe miongoni mwa Agenda za Mbio za Mwenge za kila mwaka.

Aidha, Kamati inatoa Pongezi za dhati kwa Benki ya NMB kwa kuunga mkono agizo la Makamu wa Rais la upandaji wa miti nchi nzima ambapo NMB watawezesha jumla ya miti Milioni Moja kupandwa nchi nzima. Kamati inawaomba wadau wengine wajitokeze katika zoezi hili na kuhakikisha kuwa Tanzania inakuwa ya kijani.

4.2.2 Utatuzi wa changamoto za Kimazingira na Mabadiliko ya tabianchi

- a) Kwa kuwa suala la Mazingira ni mtambuka Serikali iweke Mfumo imara na Jumuishi utakaoiwezesha kusimamia na kuratibu Wizara, Idara na Taasisi zake ambazo shughuli zake zinachangia uhifadhi wa Mazingira. Kamati inampongeza Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuona haja na umuhimu wa kuwa na Kamati ya Mawaziri ya kuratibu masuala mtambuka ndani ya Serikali likiwemo hili suala la Mazingira. Aidha, Kamati inaishauri Serikali kutekeleza agizo la Mheshimiwa Rais haraka iwezekanavyo;
- b) Kwa kushirikiana na Wadau wa Mazingira Serikali ipanue wigo na kuongeza kasi ya kutoa Elimu ya Mazingira kwa Umma ili Wananchi waweze kushiriki kikamilifu kwenye shughuli za Udhibiti, Uhifadhi na Usimamizi wa Mazingira;
- c) Ili Kampeni ya upandaji miti nchini iwe na tija na ufanisi unaotarajiwa, Serikali iandae Mwongozo utakaobainisha aina ya miti itakayopandwa ambayo itakidhi mahitaji ya Kiikolojia na faida za Kiuchumi.

4.2.3 Maboresho ya Utendaji wa NEMC

Ili kuboresha Utendaji wa Baraza la Taifa la Mazingira (NEMC), Kamati inaishauri Serikali ianzishe mchakato wa kubadili Muundo wa Baraza la Hifadhi ya Mazingira kuwa

Mamlaka. Mabadiliko hayo yalenge katika kutatua changamoto za Kiutendaji, kibajeti, kiutumishi na kimuundo zinazolikabili Baraza kwa sasa. Aidha, mapendekezo haya yamezingatia uzoefu wa Taasisi za aina hii katika nchi nyingine.

SEHEMU YA TANO

5.0 HITIMISHO

5.1 Shukrani

Mheshimiwa Spika, naomba kuchukua fursa hii tena kukushukuru na kukupongeza kwa kuendelea kuliongoza Bunge letu kwa weledi na Umahiri mkubwa. Tunakuombea afya njema na Umri mrefu katika kutekeleza majukumu yako. Vilevile, naomba kuchukua fursa hii kumpongeza Mheshimiwa Naibu Spika na Wenyeviti wote wa Bunge, kwa weledi wao katika kukusaidia kuongoza vikao vya Bunge letu Tukufu.

Mheshimiwa Spika, kipekee namshukuru Makamu Mwenyekiti wa Kamati Mhe. Anna Richard Lupembe Mb, pamoja na Wajumbe wote wa Kamati kwa ushirikiano wao katika kutekeleza majukumu ya Kamati, hususan wakati wa kutembelea , kukagua, kujadili na kuchambua Bajeti ya Ofisi ya Makamu wa Rais – Mazingira na hatimaye kuandaa na kukamilisha taarifa hii. Naomba kuwatambua kwa majina kama ifuatavyo: -

1. Mhe. Jackson Gedion Kiswaga, Mb – **Mwenyekiti**
2. Mhe. Anna Richard Lupembe, Mb _ **M/Mwenyekiti**
3. Mhe. Asya Sharif Omar, Mb _ Mjumbe
4. Mhe. Prof. Shukran Elisha Manya, Mb _ "
5. Mhe. Bashiru Ally Kakurwa, Mb _ "
6. Mhe. Benaya Liuka Kapinga, Mb _ "
7. Mhe. Juma Usonge Hamad, Mb _ "

8.	Mhe. Ritta Kabati Enespher, Mb	_	"
9.	Mhe. Haji Makame Mlenge, Mb	_	"
10.	Mhe. Asya Mwadini Mohammed, Mb	_	"
11.	Mhe. Kavejuru Eliadory Felix, Mb	_	"
12.	Mhe. Regina Ndege Qwaray, Mb	_	"
13.	Mhe. Agnes Elias Hokororo, Mb	_	"
14.	Mhe. Emmanuel Peter Cherehani, Mb	_	"
15.	Mhe. Charles John Mwijage, Mb	_	"
16.	Mhe. Deo Kasenyanda Sanga, Mb	_	"
17.	Mhe. Eng. Stella Martin Manyanya, Mb	_	"
18.	Mhe. Mohammed Jumah Soud, Mb	_	"
19.	Mhe. Keneth Nollo, Mb	_	"
20.	Mhe. Joseph Kasheku Msukuma, Mb	_	"
21.	Mhe. Suleiman Omar Mohamed, Mb	_	"

Mheshimiwa Spika, napenda kumshukuru Waziri wa Nchi, Ofisi ya Makamu wa Rais Muungano na Mazingira Mhe. Dkt. Selemeni Jafo, (Mb) na Naibu Waziri wake Mhe. Khamis H. Khamis (Mb) Katibu Mkuu Ndg. Mary Ngelela Maganga, Naibu Katibu Ndg. Edwin Gerald Nyamanga pamoja na watendaji wote wa Wizara kwa ushirikiano wao kwa Kamati wakati wa vikao na uchambuzi wa bajeti.

Mheshimiwa Spika, napenda pia kumshukuru Katibu wa Bunge Ndg. Nenelwa Mwiambi *ndc*, Kaimu Mkurugenzi wa Idara ya Kamati Ndg. Michael Chikokoto *ndc*, Mkurugenzi Msaidizi Ndg. Gerald Magili na Msaidizi wa Kamati Bi. Modesta Kipiko kwa kuiwezesha Kamati kutekeleza majukumu yake kikamilifu.

Kipekee ninawashukuru Makatibu wetu wa Kamati Ndg. Angelina Langisi Sanga na Ndg. Nyamwanja Chipanda Chilemeji kwa kuishauri vyema Kamati na kuhakikisha majukumu ya Kamati yanatekelezwa kwa ufanisi ikiwa ni pamoja na kuhakikisha taarifa hii inawasilishwa kwa wakati.

5.2 Hoja

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema haya, naomba kulishauri Bunge lako Tukufu likubali kuidhinisha Makadirio ya Matumizi ya Ofisi ya Makamu wa Rais (**Fungu 31**) – **Idara ya Mazingira** kwa Mwaka wa Fedha **2023/2024** jumla Shilingi **25,298,661,900.00.00** kama alivyofafanua mtoa hoja pamoja na maoni ya Kamati hii.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha, na ninaunga mkono hoja.

Jackson Gedion Kiswaga, Mb,
MWENYEKITI,
KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA
MAJI NA MAZINGIRA,
24 Aprili, 2023.